

ДЕСАНКА МАКСИМОВИЋ-ПУТ КРОЗ БРАНКОВИНУ У КОЈОЈ НИСАМ БИЛА

(лирски осврт)

Кад мислимо да смо сами, али опет не и препуштени сами себи, кад у овој вреви потреба које нас, као и сумрак дана, окружују и чине овисним, прочитах који стих знајући да поезија ако није „природна попут лишћа на дрвету, онда не треба ни да постоји“, помислих да је и поезија Десанке Максимовић природна и јасна као што је јасно да дрво има коријен и лист.

Ко то у данашње вријеме, окружен људима, пати од самоће, самотања, усамљености, онако како је то опјевала Десанка Максимовић? Зар је то та њена силна потреба да исијава свјетлост према људима, свјетлост проткану фонемским обасјањем, дивним, једноставним метафорама, а опет о важном и суштинском у животу опјевано непосредно и лако.

Зар се не осјећамо важним и битним као читаоци кад нам се пјесникиња обрати и ми постајемо дио великог царства ријечи?

Није ли бескрајно важно то што смо и ми, срећни или једнако несрећни, мајке, родиле, или оне без порода, заљубљене или остављене, а свједочанство о нама самима у стиховима пјесникиње ван оквира и времена и простора?

О младости, младости, да брзо одлазиш, људи кажу.

Али ја те нећу никад пустити.

Око срца свога поставићу стражу (...)

једне љубави што мене волеће;

у врту своје засадићу пролеће;

све мирисе слатке заробићу

што брегом нихају лети;

сва сунца, све звезде задобићу

на небу нашем румене;

па нећеш ни моћи ни штети

никад отићи од мене.

Да ли то Десанка вири у моју собу и зна да се гледајући одраз у огледалу питам како то да се младост са стражом око срца ипак запаучила? Најумнији и најобразованији, али и они које зовемо обични читаоци, воле стихове у којима је пролеће, мирис хљеба и зуби у усни од страха да губиш исту ту младост која вири из огледала.

Али, хајде да се бавим само једном Десанкином пјесмом- *Лирски родослов*, пјесма о животу човјековом, о животу сваког човјека од рођења до смрти. Да довољно ли је написати једну пјесму која, као што срп хвата жито, обухвати живот човјеков и удари по зубима истину како то живот немилосрдно тече, а зауставит се не може.

Тешко је наћи пјесму која има и благост и свјетлост, пјесму са сновима у прољеће и птицама у њедрима, а опет у њој ватрени мач и степска самоћа, као што је *Лирски родослов*.

Читам и видим маглу у граници између јесте и није, између јаве и сна и знам да свака жена додирује обе границе и „*једино привид нису зле слутње*“, помислих да сам заборавила да живот чучи с неком тугом и самоћом и у мом срцу иако је пуно... Пуно дјечијих ручица, суза и смијеха, пуно пољубаца дугих и оних њежних, тананих.. Нема сумње да су ове мисли дошле „*слушајући жудно када споља плину призраци и призвучи*“ с овим годинама кад жена зна шта хоће, али и шта неће.

Питам се често како то да смо обе, пјесникиња и ја, осјетиле ваздух и продорност ових ријечи „*сумњом се каткад као каменом у руци на свет свој бацах*“, но знам, поуздано, да су сви којим допадне шака која збирка пјесама Десанке Максимовић, помислили да то је поезија коју с лакоћом пишу сви перу вични. Али да ли је тако?!

Нисам више спремна да „*пропатим и сазнам, да све узмем и све раздам*“ иако сама се радујем сунцу и киши, зрацима и капима, а пут до сазнања је дуг и понекад ружан.

Неко каже да је креативна мисаоност Десанке Максимовић „*васионска метафизика живота*“ и да је њена „*лирика традиционална у матици савремености*“, али зар у овој нелирској стварности кад се не може побјећи од сутра, није бијег управо та лирика пјесникиње. Од првог стиха „*И би мој први дан...*“ може се обухватити лук живота који се завршава стихом „*...и би поново песма.*“ Креативна димензија читања и тумачења ове пјесме почиње управо тако што упознајемо себе кроз стихове, а *Лирски родослов* нуди неку врсту исповијести самом себи. На другој страни, не мање важној, пружа нам се могућност да персонификујемо све што је речено.

..И сместих се цела у пучину срца сопственог..

Метафора којом се повезује љубав и људско трајање се тумачи ако се искључе наразумни мотиви и пониште интереси, а љубав надвиси самог човјека и његово постојање. Нема у овим ријечима нихилистичког ни труна, јер су првобитна невиност и склоност ка добру оно што чини поезију Десанке Максимовић свевременском, тако традиционалном, а модерном.

... да слушам шта срцем одјекује као простором звона...

Нека свака жена помисли да кад године дођу, а да се не могу скрити, срце чува простор бесконачан и звучан да одјекује, вољети и даље не дозволивши срцу да оугла. Знам да љепота може да весели само оног који има љубави и тако се радујем тој љепоти. Нема веће среће од животне среће, а кроз ту срећу се нуде разне...

Ако је добро писала, а јесте, о духовним треперењима свог народа, онда је једнако добро писала и о треперењу властите, женске душе не зато да нам нешто каже, него да завири сама у своје скривене поноре и буде у дубокој вези са својим бићем.

Лирски родослов, поред свог наративног карактера, нуди и разлику између гладаног и виђеног. Признаћете да у овој пјесми препознајете непознато, али и непознато се чини познато, јер

*...До деветог вала срце се пропе,
сав свет у мени беше на ноге усто...*

Стваралачки поступци Десанке Максимовић су мање-више познати, али све је ствар сагласја или противрјечја са књижевном теоријом која препознаје неке од поступака. Но и више од пуког теоретисања су логички и психолошки нагласак на поређењима,

...и букну младост, неочекивано као шума у јулске жеге...

Намеће се размишљање да вијек човјека не одређује трајање његовог дјела, јер рече један свештеник, једном, да пред Бога идемо само са двије скрштене руке и са својим дјелима. Онда сигурно *Лирски родослов* можемо убројити у једно такво дјело.

На пола корака смо пјесникиња и ја, јер исповијест кроз *Лирски родослов* је зачарани круг између нас који читамо и пјесникиње која спонтано зарања у своју подсвијест и експериментише са садржајима живота. У овој пјесми су појаве и посљедице и доведене у стање зависности тако да су одговори истовремено и питања о животу, љубави, пјесништву.

Смисао живљења и пјевања је у љубави, јер да није љубави не би било ни поезије.

...и би песничко замонашење...

Традиционална, а истовремено модерна мисао пјесникиње је показала да њеном животу коначни смисао је дала пјесма.

...али ме поново позва

у свет немира и несна

Неколико у мени песника демона.

И би поново песма.

О смислу живота, рећи ћете, говоре стари и мудри, али читати *Лирски родослов*, а не помислити да смо сви у кругу живота испуњеном успонима и падовима, могу говорити

и они који су добри читаоци поезије, а нескромно ћу се назвати таквом. Нуди ова пјесма све; и страст према фантастичној природи и свему што је у њој; и љубав као снагу која нас креће; и страх од краја који се ближи сваком.

Све је у оку посматрача, рекоше, али на крају, моја читалачка лојалност и опчињеност Десанком Максимовић, њене сугестивне визије живота и љубави, можда су само данак за вријеме проведено уз стихове пјесникиње која се као „буба у уву“ увукла и шапуће да се не заборави.

Љубав која је у варијантама највише спомињана у пјесмама Десанке Максимовић, било према природи или животу, је ријеч која поремети сваку бесмисленост, а као властити дуг снази те једне ријечи, настаде ово мало завештање једној пјесми.

Ако су поклоници и заљубљеници у поезију вјечно младе Десанке Максимовић, занемарили стилске и занатске несавршености овог осврта, па пронашли дјелић себе у овим редовима, онда овај покушај лијепог сјећања на пјесникињу називам моментом инспирације.